

Onze ervaring met thuisonderwijs

Wij wonen met ons Nederlandse gezin in het buitenland, waar thuisonderwijs een wettelijk geregelde en volwaardige onderwijsvorm is. Wij zien hier dat deze unieke vorm van één-op-één onderwijs echt iets toevoegt aan het onderwijsbestel.

Ouders hebben, ongeacht de reden waarom ze voor thuisonderwijs kiezen, de mogelijkheid om hun onderwijs af te stemmen op de leerbehoefte, capaciteiten en vorderingen van hun kinderen. Thuisonderwijs is, vaak meer dan schoolonderwijs, gericht op de ontplooiing van de volledige persoonlijkheid en de talenten van het kind en op de voorbereiding van het kind op een actief leven als volwassene.

Thuisonderwijs is maatwerk, met alle ruimte voor de rechten van de mens en voor de culturele waarden van het kind zelf en van anderen. Dit maakt thuisonderwijs een onderwijsvorm die bij uitstek geschikt is om recht te doen aan het leerrecht van een kind, zoals dat is omschreven in het VN-kinderrechtenverdrag (IRVK) is beschreven.

Hoewel het een enorme inzet en investering van ons als ouders vraagt, hebben wij toen wij emigreerden ook voor thuisonderwijs gekozen. Wij zijn nu ruim een jaar bezig en hebben geen moment spijt gehad van onze keuze. Die positieve ervaring willen wij, tezamen met onze bezwaren en aanbevelingen, met u delen als reactie op de *'Wet tot wijziging van de Leerplichtwet 1969 en de Wet op het onderwijstoezicht houdende aanvullende voorschriften aan de vrijstelling als bedoeld in artikel 5, onder b, van de Leerplichtwet 1969 (Wet voorschriften vrijstelling leerplicht bij richtingbezwaren)'* - hierna het wetsvoorstel – dat op 2 juni jl. is gepubliceerd en ter consultatie aangeboden.

De intrinsieke motivatie van onze kinderen om kennis te vergaren staat in ons thuisonderwijs centraal. Wij maken daarom zoveel mogelijk gebruik van informeel leren. Onze kinderen ontwikkelen zich door op hun eigen tempo, hun eigen interesses te volgen. Wij als ouders zorgen voor een gezonde, uitdagende en leerrijke omgeving, waarin maatschappelijke waarden worden besproken en vooral voorgeleefd.

Binnen de situaties die wij als gezin tegenkomen (en actief opzoeken) zijn onze kinderen vrij om hun mogelijkheden (en grenzen) te verkennen, vragen te stellen, ervaringen op doen en te ontdekken. Ons onderwijs is maatwerk en bijna volledig vraaggestuurd. Wij behandelen zaken die de kinderen interessant vinden op momenten dat zij daar aan toe zijn, zonder dat wij hierbij worden gehinderd door wat een leerplan voorschrijft.

Om te waarborgen dat onze kinderen uiteindelijk alles leren wat zij nodig hebben (en op school geleerd zouden hebben) houden wij de vorderingen bij en vergelijken die met het gangbare curriculum. Zo hoeven wij ons als ouders geen zorgen te maken dat onze kinderen iets missen, wat zij op een school - hier of in Nederland - wel geleerd zouden hebben. Slechts de volgorde waarin zij dingen leren is anders.

Het afgelopen jaar hebben wij onder andere: natuur- en scheikundige proeven gedaan, een regenmeter en zonnwijzer gemaakt, geleerd over de seizoenen, het weer en klimaat(verandering). We leerden over de aarde en het heelal, keken door de telescoop, zochten boeken, films en websites over de onderwerpen die wij wilden bestuderen.

Wij trekken er geregeld op uit in de natuur in binnen en buitenland. Ook tijdens de vakantie gaat het 'onderwijs' door, sterker nog, wat wij willen onderwijzen bepaalt doorgaans de bestemmingen. Om de topografie van ons land te leren kennen hebben we naast boeken en apps, alle provincies en hun hoofdsteden bezocht en aldaar ten minste één lokale lekkernij gegeten.

Naar aanleiding van de lokale feestdagen en het nieuws hebben we de Europese en Nederlandse geschiedenis besproken (en beleefd). Alle tijdvakken tussen het ontstaan van de aarde en nu hebben we het afgelopen jaar bestudeerd en tot leven gebracht met uitstapjes naar tentoonstellingen, musea en andere bezienswaardigheden. De klassieke oudheid, de wereldoorlogen, industriële revolutie, kolonialisme en mensenrechten zijn allemaal op verzoek van onze kinderen de revue gepasseerd.

Wij maken hierbij, meer dan incidenteel, gebruik van andere mensen met relevante kennis of ervaring. Samenwerking met andere ouders is essentieel voor de sociale ontwikkeling van onze kinderen. En een gesprek met een oorlogsveteraan naast echt luchtafweergeschut, spreekt zoveel meer tot de verbeelding van drie kleine jongens, dan wij met een boek alleen kunnen bewerkstelligen.

Ons gezin neemt mede dankzij het thuisonderwijs, volop deel aan de maatschappij van ons nieuwe thuisland. Gedurende het afgelopen jaar zijn wij als ouders dankzij het thuisonderwijs aan onze kinderen ook gegroeid. Wij hebben meer en hele diverse sociale contacten. Wij zijn leergierig en ondernemend om de vragen van onze kinderen toereikend te kunnen beantwoorden. Als gezin groeien wij samen, wij leren altijd en overal, met en van elkaar.

Om optimale voorwaarden te scheppen voor dit informeel leren, hebben wij besloten dit te combineren met het meer formeel aanleren van enkele basisvaardigheden (Nederlandse taal en rekenen). Daarnaast maken wij gebruik van een duidelijke dagindeling, om onze kinderen nu zij nog zo jong zijn de nodige structuur en houvast te geven.

Concreet betekent dat, dat wij alleen voor Nederlandse spelling en rekenen methodes hebben aangeschaft, waarvan onze kinderen gemiddeld drie of vier keer per week een les maken. Onze achtjarige loopt hiermee een half jaar voor op zijn Nederlandse leeftijdsgenootjes, terwijl hij zelf zijn dag en week indeelt.

In Nederland had onze middelste zoon het afgelopen schooljaar in groep 2 gezeten. Maar omdat hij graag wilde leren lezen, schrijven en rekenen is hij met vijf jaar 'in groep 3' begonnen. Inmiddels rekt hij op midden groep 4 niveau en kan al heel aardig lezen en schrijven. Dit terwijl hij geen seconde stil kan zitten aan een tafel.

Kortom, hoewel het vele malen makkelijker is om je kinderen naar school te sturen, is thuisonderwijs is in onze ervaring een enorme verrijking van het onderwijsbestel. Het is hard werken om als ouders het leerecht van je kind te waarborgen, maar ook een fantastisch avontuur wat doorgaans en zeker ook bij ons, tot goede resultaten leidt.

Het wetsvoorstel

De afgelopen maanden is plotseling een groot deel van Nederland ook in aanraking gekomen met 'thuisonderwijs'. Hoewel deze tijdelijke 'thuischool' onder verantwoordelijkheid van de school heel wat anders is dan thuisonderwijs onder verantwoordelijkheid van de ouders zelf, zijn de voordelen van één-op-één onderwijs bekender en meer gedragen binnen de samenleving.

Ondanks dat verreweg het grootste deel van de kinderen en hun ouders de school enorm heeft gemist en thuisonderwijs dientengevolge niet zelfs zal overwegen. Zien de meeste Nederlanders nu wel dat thuisonderwijs - al dan niet in combinatie of samenwerking met school - een goed, zo niet het beste, alternatief zou kunnen zijn voor een beperkt aantal van hen. Er is zelfs een petitie gestart, waarin de inmiddels ruim 20.000 ondertekenaars vragen om thuisonderwijs na schoolgang, mogelijk te maken.

Wij waren daarom heel blij om te lezen dat het kabinet juist dit moment heeft aangegrepen om deze bijzondere vorm van onderwijs ook in Nederland wettelijk te regelen. Wij hoopten dat het dankzij dit wetsvoorstel mogelijk zou worden voor alle ouders, los van hun religie of levensovertuiging, om hun kinderen zelf onderwijs op maat te bieden als blijkt dat hun kinderen daar belang bij kunnen hebben. Juist ook voor de thuiszitters, die ondanks de wet op het passend onderwijs tussen de wal in het schip dreigen te vallen.

Als thuisonderwijs een volwaardige plaats in het Nederlandse onderwijsbestel krijgt, kunnen wij bovendien in Nederland ons thuisonderwijs voortzetten als wij ooit remigreren en dat is een prettige gedachten.

Helaas lijkt dat nu anders uit te pakken:

1. Het wetsvoorstel past de systematiek van schoolonderwijs toe op thuisonderwijs. De deugdelijkheidseisen die aan thuisonderwijs worden gesteld, zijn zelfs hoger dan de eisen aan niet-bekostigde scholen. De voorgestelde maatregelen hebben verregaande gevolgen voor de inrichting van het thuisonderwijs. Het wetsvoorstel doet de unieke kwaliteiten van thuisonderwijs, zoals wij die het afgelopen jaar hebben ervaren, teniet.
2. Dit voorstel is bovendien slechts een pakket met 'ingangseisen' bij de vrijstelling onder art 5.b. van de leerplichtwet. Hierdoor blijft thuisonderwijs ontoegankelijk voor een groot deel van de Nederlandse kinderen.
3. Het wetsvoorstel leidt wel direct tot een inbreuk op het gelijkheidsbeginsel en de grondrechten van een kleine heterogene religieuze minderheid komen op de tocht.

Inrichting

Wij zijn continue bezig met het waarborgen van kwaliteit van ons onderwijs, toch zijn er een aantal eisen in het wetsvoorstel waar wij op dit moment niet aan zouden kunnen voldoen. Wij kunnen als dit wetsvoorstel doorgaat niet zomaar remigreren naar Nederland zonder dat het ten koste gaat van de kwaliteit van ons onderwijs of van ons als ouders door bijkomende administratieve lasten:

- Het wetsvoorstel verplicht ten minste de combinatie van een leerlingvolgsysteem en tussentijdse toetsen om voortgang en resultaten van onderwijs bij te houden en vast te leggen. Hoewel wij de vorderingen van onze kinderen uitvoerig meten en documenteren zou deze eis niet passen bij onze thuisonderwijspraktijk (en vele ouders met ons).

Onze manier zal niet werken voor een school, net als de middelen voor een school niet één-op-één zijn over te nemen door ons als ouders. Wij hebben zelf een systeem ontworpen om resultaten te meten en documenteren, zodat dit precies aansluit op de wijze waarop onze kinderen leren. Op deze manier hebben wij als ouders controle over de kwaliteit en weten waar we nog aandacht aan moeten besteden.

Om de kwaliteit van het thuisonderwijs te waarborgen mag de staat van ouders verwachten dát zij de voortgang bijhouden, maar niet voorschrijven hóe. Zeker niet als het particulier bekostigde scholen wel is toegestaan om de alternatieve methoden te blijven gebruiken. Het voelt oneerlijk en disproportioneel om ouders aan een strengere eisen en toezicht te onderwerpen dan particulier bekostigde scholen als er een minder ingrijpend alternatief beschikbaar is.

Ouders kunnen de gekozen methode toelichten in hun onderwijsplan. De onderwijsinspectie kan toezicht houden op de uitvoering hiervan.

- Wij gebruiken de toetsen die passen bij de methoden die wij gebruiken. Maar, omdat wij ons niet aan de jaarplannen van een school houden, zouden wij ons onderwijs helemaal moeten aanpassen om te zorgen dat onze kinderen bijv. Cito-toetsen zouden maken en halen. Deze eis raakt de essentie van ons thuisonderwijs met demotivatie en een vorm van teaching-to-the-test als gevolg.

Tegelijkertijd komt een groot deel van wat onze kinderen weten en kunnen niet voor in eindtoetsen die scholen gebruiken. Standaard toetsen zouden dus ook een heel vertekend, en veel negatiever, beeld geven van de kennis en vaardigheden van onze kinderen. Het zou onterecht zijn om thuisonderwijs op deze manier te beoordelen of zelfs af te rekenen.

Thuisonderwijzers moeten, net als particulier bekostigde scholen, de mogelijkheid hebben om af te zien van tussentijdse toetsen of de eindtoets primair onderwijs als dat past bij het soort thuisonderwijs wat zij geven. Om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen is het voldoende als de staat van ouders verlangt dat zij de methode(s) die zij kiezen (bijvoorbeeld een portfolio, leerlingvolgsysteem, of vakinhoudelijke toetsen) opnemen in hun onderwijsplan en kunnen toelichten aan de onderwijsinspectie.

- Wij zouden graag met de onderwijsinspectie spreken over de inrichting van het onderwijs. Zeker als deze specifieke kennis over thuisonderwijs opbouwt en die kennis met thuisonderwijzers kan delen.

Echter, in het huidige wetsvoorstel is de rol van onderwijsinspectie voornamelijk gericht op controle en vooral sanctionering van ouders in plaats van onderwijs. Bovendien staat op elke overtreding dezelfde sanctie; te weten het intrekken van de vrijstelling om thuisonderwijs te kunnen geven. Gezien het behoud van art 5b LPW is dat niet alleen disproportioneel en ongrondwettelijk, maar bovendien een onomkeerbare sanctie.

Wij zouden ons alleen veilig voelen om de onderwijsinspectie thuis te ontvangen als de rigide sancties in het wetsvoorstel vervangen worden door proportionele maatregelen. Scholen worden ook niet na één inspectie als zeer zwak gecategoriseerd en gesloten. Zij moeten eerst op meerdere beoordelingspunten onvoldoende scores en krijgen daarna tijd en hulp om dit te verbeteren. Een soortgelijk model zou in samenwerking met de thuisonderwijsveld, ook voor thuisonderwijzers kunnen worden opgesteld.

Wetsconstructie

Artikel 5b recht geeft ouders vrijstelling van de verplichting om hun kinderen in te schrijven op een school als ouders zwaarwegende bedenkingen hebben tegen de richting van de scholen in de buurt. Het is in strijd met de wet om na de vrijstelling die van rechtswege ingaat, nog inhoudelijke eisen aan het onderwijs te stellen. Het feit dat middels deze wet aan een kleine heterogene religieuze minderheid toch aanvullende eisen worden gesteld om aanspraak te maken op een grondrecht is in strijd met het gelijkheidsbeginsel.

Dit wetsvoorstel bevat een bevoegdheidseis op het gebied van de taalvaardigheid. Die taaleis – en elke andere eis die naast de zwaarwegende bedenkingen als voorwaarde voor vrijstelling bij richtingsbezwaren wordt gesteld – komt in de praktijk neer op een inperking van een grondrecht. Het geven van thuisonderwijs wordt op deze manier effectief onmogelijk voor mensen die geen Nederlands spreken, terwijl er een doelmatiger middel bestaat om te bereiken dat kinderen goed Nederlands leren.

Waarom krijgen ouders met een migratieachtergrond of expats niet de mogelijkheid in hun onderwijsplan aangeven hoe zij invulling geven aan hun verantwoordelijkheid om hun kinderen goed Nederlands te leren? Hier lijkt niet de bekwaamheid tot het geven van thuisonderwijs in het spel, maar het onthouden van de vrijheid van thuisonderwijs aan bepaalde delen van de bevolking. Zeker als thuisonderwijzers, in tegenstelling tot bijvoorbeeld particulier bekostigd schoolonderwijs, ook de mogelijkheid om externe experts in te huren bij wet wordt ontnomen.

Het bij voorbaat uitsluiten van hele groepen ouders, leidt aantoonbaar niet tot beter onderwijs, maar wel tot discriminatie. Hoewel wij persoonlijk niet geraakt zouden worden door de taaleis, is deze constructie wel degelijk van invloed op ons.

Als Nederlanders leren wij onze kinderen dat mensenrechten, waaronder gelijkheid en godsdienstvrijheid, de basis zijn van de Nederlandse cultuur. Zij liggen ten grondslag aan de typisch Nederlandse, liberale gedachtengoed. Een wetsvoorstel dat beoogt om een heterogene religieuze minderheid aan extra eisen te onderwerpen (terwijl er een doelmatiger en wetmatiger alternatief voorhanden is), staat haaks op de Nederlandse waarden die wij aan onze kinderen leren. Dat raakt ons, als Nederlanders in het buitenland, diep.

C'est le ton qui fait la musique

Dankzij het behoudt van de 5b - constructie ligt ook een praktisch bezwaar voor de kwaliteitscontrole op de loer: hierdoor blijft het voor ouders onmogelijk om vrijelijk over de inrichting van het onderwijs in gesprek te gaan, terwijl verreweg de meeste ouders hier zeker wel toe bereid zijn.

Wij zouden ons ook niet veilig voelen als wij het risico lopen dat alles wat wij over de inrichting van ons onderwijs zeggen of schrijven kan worden gebruikt om onze overwegende bedenkingen te controleren en bevragen. Sterker nog, als wij op dit moment in Nederland zouden wonen, zouden wij ons niet vrij hebben gevoeld om in deze reactie op de inrichting van het onderwijs in te gaan, uit angst om de vrijstelling op basis van richtingsbezwaar te verliezen.

Nu is het voor ons, en andere thuisonderwijzers in en uit het buitenland, hooguit een reden om niet terug te komen. En dat vinden wij jammer. Voor ons persoonlijk, maar ook voor het Nederlandse onderwijsbestel.

Uit de toon van dit wetsvoorstel blijkt aan alle kanten dat dit kabinet zich überhaupt niet kan voorstellen dat thuisonderwijs voor sommige kinderen een goede, laat staan de beste, optie zou kunnen zijn. Wij hadden daar tot voorkort ook weinig kaas van gegeten, maar door ons in thuisonderwijs te verdiepen is dat beeld en ons leven veranderd.

In tegenstelling tot wat in dit wetsvoorstel wordt beweerd is het recht van ouders om opvoedkundige keuzes voor hun kinderen te maken, niet strijdig met het recht van hun kinderen op goed onderwijs. Vrijwel alle ouders maken die keuzes met het belang van hun kind voor ogen, juist ook als zij voor thuisonderwijs kiezen.

Zij kunnen en zullen daar echter niet openlijk over praten, zolang zij geen rechtszekerheid hebben omtrent hun keuze voor thuisonderwijs. Deze wet, die is gebaseerd op wantrouwen, is geen oplossing voor de problemen die ouders ervaren, maar een verslechtering van hun rechtszekerheid.

Alle kinderen hebben, ongeacht de vorm van onderwijs die zij genieten, recht op een veilige leeromgeving. Bij thuisonderwijs valt de leeromgeving echter grotendeels samen met de persoonlijke levenssfeer. Het onderzoek naar "een veilige leeromgeving" is, in het geval van een gezinssituatie daarom geen taak voor de Onderwijsinspectie.

De keuze voor thuisonderwijs mag absoluut geen reden zijn om aan te nemen dat kinderen niet veilig zijn. Het is ook onterecht om aan te nemen dat kinderen, 'niet gezien worden' als ze niet naar school gaan. Thuisonderwijzers en hun kinderen staan midden in de maatschappij. Zij hebben vrienden, volgen muziek- en zwemles, zitten op sportclubs. Ook thuisonderwezen kinderen spelen met buurtkinderen en hebben een huisarts, die hen ziet als ze ziek zijn.

Vanzelfsprekend is het belangrijk dat de staat de mogelijkheden heeft om de veiligheid van alle kinderen te garanderen, maar dat hoort niet thuis in de leerplichtwet. Indien er zwaarwegende redenen voor zijn, heeft de staat voldoende wettelijke middelen voor controle van de thuissituatie.

De keuze voor thuisonderwijs 'an sich' is echter geen zwaarwegende reden om kinderen en ouders onder een vergrootglas te leggen. Of om een gestandaardiseerde inbreuk op het privéleven, zoals een verplicht huisbezoek, te rechtvaardigen.

Misbruik van de onderwijsvrijheid door de ouders lijkt het uitgangspunt van dit wetsvoorstel. Schoolse kwaliteitseisen en vergaande vorm van toezicht zijn de gekozen methode om dat te voorkomen. Binnen deze 'doelgerichte' benadering is echter voorbij gegaan aan de vraag of, en zo ja in welke mate, dat misbruik in Nederland daadwerkelijk voorkomt en in hoeverre thuisonderwijs daar de oorzaak van is. Ook de vraag of deze vorm toezicht een doelmatige oplossing is om vermeend misbruik te voorkomen, is niet wetenschappelijk onderzocht of onderbouwt. Het is lijkt slechts een vermoeden of een angst en dat mag nooit een reden zijn om beleid op te maken.

Onderzoek naar - en kennis van thuisonderwijs, vertrouwen in- en samenwerking met thuisonderwijzers zijn de sleutel om te komen tot een wetsvoorstel dat de kwaliteit van het thuisonderwijs waarborgt, zonder de toegevoegde waarde ervan te verliezen.

Het is ook in Nederland, heel goed mogelijk om te komen tot wetsvoorstel wat de toegang tot thuisonderwijs voor ouders en kinderen die daar behoefte aan hebben garandeert én daarnaast de staat de mogelijkheid geeft om recht op onderwijs en de kwaliteit van dat te waarborgen, zolang de wetgever passende kwaliteitseisen opstelt en de wetgeving richt op het schrijven van een onderwijsplan en controle op de uitvoering daarvan door de onderwijsinspectie.

Wij hopen dat u, mede naar aanleiding van ons persoonlijke verhaal, om de tafel wilt gaan met de thuisonderwijspartijen in Nederland om tot een wetsvoorstel te komen dat de kwaliteit van het thuisonderwijs waarborgt, zonder de toegevoegde waarde ervan te verliezen. Zodat u het recht op onderwijs kunt waarborgen voor alle kinderen in Nederland met behoud van dat typisch Nederlandse respect voor de grondrechten, rechten van de mens en voor de culturele waarden van alle kinderen en hun ouders.